

Kommunenes Sentralforbund

Prosjektet "Det nye fylket"

FYLKESKOMMUNENES INTERNASJONALE ENGASJEMENT

Rapport, 25. juni 2002

Utført av TLA Consulting
Tron Lande Andersen

Forord

På møtet 23.01.02 i styringsgruppa/referansegruppene (der alle landets fylkesordførere deltar) for prosjektet "Det nye fylket", ble det markert at det internasjonale perspektivet burde tillegges større vekt i det videre arbeidet med prosjektet. Dette temaet var foreløpig tatt opp i delprosjekt 4 "Utnytte - og utvide – det politiske handlingsrommet i det regionale utviklingsarbeidet". I foreliggende delprosjektplan heter det kort:

"g) Det internasjonale perspektivet

I tillegg til – og "på tvers" av - disse kjerneområdene i det regionale utviklingsarbeidet, har den internasjonale dimensjonen blitt stadig viktigere. Denne utviklingen, som har økt markant i styrke de siste 5-10 årene, er oppmuntret og støttet av nasjonale myndigheter og gjerne med en utenriks- eller sikkerhetspolitisk begrunnelse. F. eks. kan vises til det omfattende nærings-, kultur, miljø- og helsepolitiske samarbeidet i Barentsregionen, og andre samarbeidsprosjekter innenfor Interreg-programmet. Etter hvert som det regionale folkevalgte nivået i EU-landene øker sin makt og innflytelse, stiller dette de norske fylkene overfor store utfordringer når det gjelder internasjonalt samarbeid mellom regionene om utviklingsspørsmål."

For å forankre drøftingen av en eventuell prosjektrevisjon på dette punkt i en kjent virkelighet, ble det ansett ønskelig å innhente informasjon fra fylkeskommunene. Dette ble gjort ved brev (e-post) fra Kommunenes Sentralforbund av 18.02.02.

Hensikten med denne rapporten er - på enkel måte - å sammenstille den mottatte informasjonen om fylkeskommunenes internasjonale rolle og engasjement i egenskap av regional utviklingsaktør, og bruke den som grunnlag for å vurdere om det er felles utfordringer som bør følges opp på en mer aktiv måte i prosjektet.

Arbeidet med rapporten er utført av TLA Consulting, v/Tron Lande Andersen, som er ansvarlig for så vel vurderinger som konklusjoner i rapporten.

Fylkeskommunene og Kommunenes Sentralforbund vil i fellesskap drøfte om – og eventuelt i hvilken form – prosjektet "Det nye fylket" skal videreføres, bl.a. sett i lys av Stortingets behandling av St. meld. nr. 19. (2001-2002) Nye oppgaver for lokaldemokratiet – regionalt og lokalt nivå.

Kommunenes Sentralforbund mener rapporten – sammen med annet aktuelt og relevant materiale – vil kunne danne et tjenlig utgangspunkt for å drøfte om det innenfor prosjektets bør settes i gang en fellesaktivitet for å videreutvikle og styrke fylkeskommunens internasjonale rolle og engasjement i egenskap av regional utviklingsaktør,

Oslo, 28. juni 2002

Reidar Mørk
Prosjektleder

Innhold

Forord

<i>1. Innledning</i>	4
1.1 Om ”Det nye fylket” og hensikten med rapporten.....	4
1.2 Utviklingen av fylkeskommunenes internasjonale engasjement.....	4
1.3 Rammebetingelser for aktiviteten	5
1.4 Andre undersøkelser og analyser	5
1.5 Nærmere om rapporten.....	6
<i>2. Fylkeskommunenes svar</i>	7
2.1. Typer aktivitet.....	7
2.2 Innhold i aktivitetene.....	8
2.3 Samspill/partnerskap	9
2.4. Ressursbruk	10
2.5. Nytte/resultater.....	10
2.6 Forslag til fellesaktiviteter	11
<i>3. Sammenfattende vurdering og konklusjoner</i>	13
<i>Forkortelser</i>	15
<i>Litteratur</i>	16

1. Innledning

1.1 Om "Det nye fylket" og hensikten med rapporten

KS-prosjektet "Det nye fylket" ble startet opp 1. september 2001 og skal vare i 3 år. Det skal:

- støtte opp om den enkelte fylkeskommunens arbeid med å gjennomføre fylkesreformen
- bidra til å styrke samspillet mellom kommunene og fylkeskommunen i det regionale utviklingsarbeidet
- bidra til at staten utvikler best mulig rammebetingelser for det nye fylket i rollen som "den viktigste regionale utviklingsaktøren"

Denne rapporten er laget i forbindelse med delprosjekt 4 Utnytte - og utvide - det politiske handlingsrommet i det regionale utviklingsarbeidet, og ser spesielt på potensialet knyttet til fylkeskommunenes internasjonale engasjement. Hensikten er først og fremst å få et oppdatert bilde av aktiviteten og et grunnlag for å vurdere om det på dette området er felles utfordringer som bør følges opp i "Det nye fylket". Fremstillingen bygger på opplysninger og synspunkter fra fylkeskommunene.

1.2 Utviklingen av fylkeskommunenes internasjonale engasjement

I tillegg til - og på tvers av – kjerneoppgavene til fylkeskommunene, har den internasjonale dimensjonen blitt stadig viktigere. Utviklingen er oppmuntret og støttet av nasjonale myndigheter, men veksten i fylkeskommunenes kontakt og samarbeid over landegrensene har i stor grad skjedd på frivillig basis - tilpasset enderede forutsetninger og muligheter.

Lenge var vennsksapsforbindelser med fylker i andre nordiske land nokså enerådende som internasjonal aktivitet. Fra slutten av 70-tallet fikk man gjennom Nordisk Ministerråd organisert grenseregionalt samarbeid, hvor også enkelte fylkeskommuner har deltatt. Den store økningen i aktiviteten kom imidlertid først ti år seinere – da økt europeisk integrasjon og globalisering skapte en ny situasjon for desentral "utenrikspolitikk", samtidig som EU utviklet sin regionalpolitikk (strukturfondene) og de felles retningslinjene for den regionale planpolitikken i medlemslandene (ESDP).

Den internasjonale aktiviteten er dels et virkemiddel for å oppnå mer på fylkeskommunens forskjellige ansvarsområder (som utdanning, samferdsel, næring og kultur), dels er den en aktivitet med sine egne mål – knyttet til demokratiutvikling, sikring av fred og stabilitet i nærområdene osv. Aktiviteten gir også kompetansetilførsel og kan sees som forlengelse av regionalt samarbeid innenfor landets grenser.

Fylkeskommunene deltar i dag internasjonalt bl.a. gjennom organisasjoner, programmer og partnerskapsavtaler, og de samspiller her i landet seg i mellom (ikke minst gjennom LU, SAVOS og Østlandssamarbeidet), med andre myndigheter, organisasjoner og private. Erfaring har vist at potensialet for merverdi er stort, men det internasjonale engasjementet er også særlig kostnadskrevenende. For å oppnå gevinst må det jobbes målrettet og effektivt både på kort og lang sikt. Dette er en utfordring for fylkeskommunene, men muligheten for å lykkes avhenger også av rammebetingelser for arbeidet.

1.3 Rammebetingelser for aktiviteten

Rammebetingelsene for fylkeskommunenes internasjonale engasjement påvirkes bl.a. av Norges rolle som EØS-land. Noen dører inn mot EU-systemet er åpne, andre er lukket. Fylkeskommunene kan delta i mange samarbeidsprogram gjennom EØS-avtalen (Sokrates, Kultur 2000, FoU-program etc). I tillegg er det åpnet adgang til Interreg ved at norske myndigheter gjennom særskilte ordninger kompenserer EU-finansiering forbeholdt medlemmer. Som ikke EU-land er vi imidlertid utelukket fra EUs regionkomite. Det eksisterer heller ingen rådgivende komite for lokale og regionale myndigheter i EFTA-strukturen, som ville kunne ha etablert et, formelt eller uformelt, samarbeid med EUs Regionkomite, slik tilfellet er for EFTAs parlamentariker-komite og EFTAs rådgivende komite for partene i arbeidslivet. KS har derfor, i forbindelse med utarbeidelsen av St.meld. nr.27 (2001-2002) om EØS-avtalen, foreslått at det etableres en EFTA Regionkomite.

Som EØS-land får vi heller ikke være med i EUs diskusjon om arbeidsdelingen mellom det nasjonale og regionale nivået frem mot regjeringskonferansen i 2004. I en slik situasjon er adgangen til å delta i politiske drøftinger innenfor åpne regionale samarbeidsorganisasjoner - som AER, CPMR og Eurocities for fylkeskommunenes og kommunenes del, og CEMR og CEEP for KSs del - med kanaler inn mot EU, spesielt viktig for Norge.

Norske statlige myndigheter støtter som nevnt opp under fylkeskommunenes internasjonale engasjement, og betydningen av denne aktiviteten fremheves i mange sammenhenger. F.eks. er den vektlagt i samarbeidsregjeringens europapolitiske plattform. Det er samtidig slik at det regionale nivåets oppgaver og plass i styringssystemet er avgjørende viktig for hva som er mulig å oppnå gjennom internasjonalt samarbeid innenfor organisasjoner, EU-programmer mm. Det er fra mange gitt uttrykk for at utviklingen i Norge her avviker fra det vanlige mønsteret ellers i Europa. Mens regionene synes så være på fremmarsj i mange andre land og vektlegges fra EU, debatterer man i Norge om vi i det hele tatt trenger fylkeskommunene og hva et regionalt folkevalgt nivå i tilfelle skal ha ansvar for. Ved Stortingets behandling av stortingsmelding nr. 19 (2001-2002) om oppgavefordelingen vektla flertallet bl.a. fylkeskommunenes rolle som regional utviklingsaktør og partner.

1.4 Andre undersøkelser og analyser

På oppdrag av Kommunal- og arbeidsdepartementet gjennomførte Rogalandforskning en undersøkelse midt på 90-tallet, med særlig fokus på norske fylkeskommuners alliansebygging for næringsutvikling. Hovedkonklusjonen er tredelt: ”Transnasjonale regionale allianser for næringsutvikling er et fenomen i vekst, både på norsk, nordisk og europeisk plan. Europeiske og nordiske støtteprogrammer har vært en medvirkende årsak til utviklingen. I Norge har en god del av dette arbeidet vært basert på selvstendige initiativer i den enkelte fylkeskommune. Utvikling av norske støtteprogrammer kan bidra til å gi norske regioner en mulighet til å delta i en type internasjonale samarbeid med økende betydning.”

Dette var rett før Norge kom med i Interreg-samarbeidet, hvor samtlige fylkeskommuner i dag deltar.

I 1997 gjennomførte KS for nyhetsbrevet ”Kommunene og Europa” en spørreundersøkelse om kommuners og fylkeskommuners internasjonale engasjement. Den viste at aktiviteten var

mye rettet mot Norden, men også mot Europa utenfor Norden og verden for øvrig. Engasjementet var større hos fylkeskommunene enn hos kommunene, som hadde satt av færre ressurser og sjeldnere deltok i EU-programmer eller hadde formalisert sine kontakter til internasjonale organisasjoner og sammenslutninger. Samtlige fylkeskommuner var med i EU/EØS-programmer, og ¾ deltok i to eller flere. Utfordringer fremover var knyttet til utvikling av strategier, og det ble forventet at departementer skulle bidra med døråpning, informasjon og finansiering.

Med bakgrunn i den pågående debatten om oppgavefordeling har Østlandssamarbeidet og SAVOS fått utarbeidet analyser av fylkeskommunens rolle som utviklingsaktør innenfor regionale partnerskap.

Østlandssamarbeidets analyse er en "Hvitbok" som tar for seg betydningen av norsk regional deltakelse i internasjonalt samarbeid. Den fokuserer på regionale utviklingstrekk i Europa, norske nasjonale føringer på regionalt engasjement, fylkeskommunenes arbeidsformer og merverdier for Norge ved regionalt samarbeid over landgrensene. I et vedlegg gis eksempler på samarbeidstiltak som Østlandssamarbeidet og fylkeskommunene har initiert.

Etter forespørsel fra SAVOS har Rogalandsforskning drøftet hva begrepene regional utviklingsaktør og partnerskap konkret kan innebære for fylkeskommunene. Oppsummert konkluderes det med at fylkeskommunen er egnet for en regional lederrolle på dette området, men at det sett ut fra de oppgaver og virkemidler den har nå vil være betydelige utfordringer før den er klar til å fylle rollen. I et vedlegg er det gitt eksempler på hvordan fylkeskommunene løser regionale utviklingsoppgaver bl. a. gjennom internasjonalt samarbeid.

De fire omtalte rapportene er sentrale, men det må understrekes at oversikten ikke er fullstendig.

1.5 Nærmere om rapporten

Del 2 i rapporten bygger i stor grad på fylkeskommunenes svar på en del spørsmål som de fikk oversendt fra KS i et e-post brev. Enkelte av fylkeskommunene hadde gitt innspill til utformingen av brevet.

De første 5 spørsmålene skulle få frem hovedtrekk i den internasjonale aktiviteten: "Hva", "Hvordan", "Hvem", "Arbeidsinnsats" og "Utbytte". Deretter ble det bedt om foreløpige synspunkter på eventuelle fellesaktiviteter på dette området innenfor prosjektet "Det nye fylket".

Det ble mottatt 11 svar, mens 8 av fylkeskommunene ikke gav noen tilbakemelding. Dette innebærer et visst problem mht representativitet. De mottatte svar er likevel ganske mange, og de gir til sammen en rimelig geografisk dekning av landsdeler. Det har i tillegg vært en høringsrunde, der også de 8 som ikke svarte har kunnet gi synspunkter på foreslåtte fellesaktiviteter. Behandlingen av svarene er i stor grad kvalitativ.

Del 3 gir en sammenfattende vurdering/konklusjon.

2. Fylkeskommunenes svar

2.1. Typer aktivitet

Spørsmål: Redegjør kort for fylkeskommunens deltakelse i organisasjoner (som CPMR, AER og BSSSC), innenfor programmer (som Leonardo og Interreg) og i andre aktiviteter (som vennskapsfylkearbeid)

Deltakelse i organisasjoner

De fleste fylkeskommunene deltar i to eller flere organisasjoner og det er sammenheng mellom geografisk beliggenhet/særtrekk og organisasjonstilknytning: mange deltar i AER – den ”allmenne” samarbeidsorganisasjonen for europeiske regionale myndigheter, fra kystlandet Norge er det også stor deltakelse i CPMR og underorganisasjonen Nordsjøkommisjonen (NSC), mange regioner som følger tilknytning til Østersjø-regionen deltar i BSSSC, Oslo er med (og Bergen har søkt medlemskap) i Eurocities – en interesseorganisasjon for større europeiske byer, flere fylkeskommuner vurderer deltakelse i Euromontana – en samarbeidsorganisasjon for fjellregioner osv.

I en del tilfelle er deltakelsen organisert gjennom et samarbeid og en arbeidsdeling mellom de aktuelle fylkeskommunene.

Det bør nevnes at fylkeskommunene også har fått viktige verv i disse organisasjonene – f.eks. er fylkesordfører Ragnar Kristoffersen, Akershus, en av visepresidentene i AER og fylkesvaraordfører Gunn Marit Helgesen, Telemark, er visepresident i CPMR.

Deltakelse i programmer

Nær samtlige fylkeskommuner oppgir at det er stor internasjonal aktivitet på utdanningsområdet. Dette skjer delvis i form av prosjektarbeid innenfor programmer. Særlig blir det nevnt deltakelse i Leonardo, og i noen grad også Sokrates. Ca. 30 land deltar i disse programmene, og prosjektene er nettverksbaserte med deltakelse på kryss og tvers i Europa. Den norske deltakelsen organiseres først og fremst via skolene og egne programkontor, mens rollen til fylkeskommunenes utdanningsavdelinger er mer tilretteleggende. Det må understrekes at norsk deltakelse innenfor Leonardo og Sokrates sammen med aktiviteten innenfor EUs andre ungdomsprogrammer teller et stort antall norske ungdommer.

Innenfor området regional utvikling har EUs Interreg-program etter hvert fått godt fotfeste her i landet. Samtlige av fylkeskommunene viser til deltakelse, og her er også administrasjonen mer involvert enn i Sokrates og Leonardo.

Det ble åpnet for norsk deltakelse i Interreg IIA i 1995. Dette gjaldt grenseregionalt samarbeid med utgangspunkt i de eksisterende nordiske samarbeidsområdene. Da Interreg II fikk en C-del for transnasjonalt samarbeid, kom vi med i Nordsjøprogrammet, Østersjøprogrammet og Nordlig periferi. Vi er i dag i en tidlig fase av Interreg III (2000-2006). Med visse justeringer deltar Norge som før i den grenseregionale A-delen. Vår adgang til å delta transnasjonalt (B-delen) er utvidet, og vi kan også være med i interregionale nettverksprosjekter under Interreg IIIC. Gjennomgående synes det som om fylkeskommunene har positive erfaringer med deltakelse i Interreg - kanskje særlig med A-delen, og at samtlige er innstilt på videre deltakelse innenfor aktuelle del-programmer.

Adgangen til delprogrammene under Interreg III avhenger delvis av geografi. Interreg IIIA er begrenset til (hele/deler av) fylkeskommuner som direkte grenser mot naboland. Under IIIB har samtlige adgang til Østersjøprogrammet, alle bortsett fra de fire nordligste – som hører under Nordlig Periferi-programmet - er også inkludert i Nordsjøprogrammet. Samtlige kan delta i prosjekter under IIIC.

Innenfor Barentssamarbeidet mellom Norge, Sverige, Finland og Russland deltar de tre nordligste fylkeskommunene i Barentsprogrammet. Over 10 år er det utviklet et regionalt samarbeid som omfatter de fleste samfunnssektorer. Gjennom Barentssekretariatet, som eies av de tre nordnorske fylkene, forvaltes på norsk side betydelige beløp for realisering av prosjekter innen Barentsprogrammet.

Andre aktiviteter.

Tradisjonelle vennskapsforbindelser finnes fortsatt, men tyngden av bilateral kontakt skjer nå innenfor mer målrettede samarbeidsavtaler for næringsutvikling, i tema-arbeidsgrupper mm.

Nesten alle fylkene har to eller flere samarbeidsavtaler med regioner i andre land. De fleste samarbeidsregionene ligger i Norden og Østersjø-området, men det er også etablert noen kontakter med Nordsjø-regioner og med myndigheter i NV-Russland. Østlands- og Sørlandsfylkene er vendt mot Østersjøen, Vestlandet har Nordsjø-kontakter og Nord-Norge jobber mot NV-Russland.

Etter at Norge kom med i EUs Interreg-program har situasjonen for de grenseregionale samarbeidsordningene under NMR blitt mer uklar. S-Trøndelag viser til at NMR-midlene har tørket inn de siste årene, og at en innenfor den svensk-norske Midt-Norden-komiteen forsøksvis vil arbeide mer som strategisk politisk organ heller enn å kjøre samarbeidsprosjekter.

Det er også eksempler på vennskaps- og samarbeidsavtaler med mer fjerntliggende områder som USA og S-Afrika.

Noen av avtalene er organisert gjennom et samarbeid mellom flere fylkeskommuner. Et eks. på dette er samarbeidet 8 fylkeskommuner har med Schleswig-Holstein via Østlandssamarbeidet. Et annet eksempel er partnerskapet mellom S- og N-Trøndelag som i 2001 opprettet Europakontor i Brussel i et samarbeid mellom Jämtland og Vesternorrland län.

2.2 Innhold i aktivitetene

Spørsmål: Er arbeidet med internasjonale spørsmål en integrert del av fylkeskommunens samlede arbeid (på tvers av sektorene) eller er det stort sett begrenset til enkeltarbeidsområder (regional utvikling, utdanning, kultur, samferdsel, miljø etc)

Det er stor bredde i fylkeskommunenes internasjonale aktiviteter. Kontakt og samarbeid over landegrensene foregår på flere/de fleste ansvarsområder. Satsninger og prioriteringer er dels de samme – f.eks. utvekslingsaktiviteter innen utdanningsprogrammene, dels er de tilpasset fylkeskommunenes forskjellige utfordringer – f.eks. om de er grenseregioner, kystregioner (evt begge deler) eller innlandsregioner. Etter at grensen til Russland ble åpnet, har Finnmark stått overfor særskilte utfordringer. En rekke nye arbeidsoppgaver og prosjektaktiviteter skal

bidra til bedre infrastruktur og grensekryssende kommunikasjoner, kultursamarbeid og mellomfolkelige relasjoner, utdanning og kompetanseoverføring, grensekryssende næringsutvikling og bedre helsemessige forhold.

De internasjonale engasjementene er oftest forankret i fylkeskommunenes forskjellige fagenheter. Dette bidrar til at arbeidet integreres i disse enhetenes øvrige arbeid. Det er i tillegg iverksatt diverse tiltak som skal gi bedre samordning av det internasjonale arbeidet. Jobbing på tvers er viktig i forhold til EUs planperspektiv ESDP – og vil bidra til at de ansatte kan dra nytte av hverandres kompetanse og nettverk. F.eks. har Telemark etablert en internasjonal gruppe som koordinator, mens Hordaland lenge har hatt et eget Europa-kontor som skal styrke internasjonaliseringsarbeidet og jobber på tvers av avdelingene. Regionalavdelingen har i flere fylkeskommuner en sentral rolle i internasjonaliseringsarbeidet.

I de fleste fylkeskommuner er internasjonaliseringsarbeidet forankret politisk i fylkesplanen og/eller i internasjonaliseringsplan og spesiell plan for internasjonalisering av videregående opplæring.

2.3 Samspill/partnerskap

Spørsmål: Beskriv kort hvordan fylkeskommunen i sin internasjonale aktivitet samhandler med andre offentlige (statlige etater, andre fylkeskommuner, kommuner) og private (organisasjoner og næringsliv) aktører i Norge

Svarene viser at fylkeskommunenes internasjonale arbeid skjer i et samarbeid med mange andre aktører og miljøer – noe som nok delvis er en følge av EU-programmenes krav om *partnerskap* – mellom EU, nasjonale og regionale/lokale myndigheter (vertikale partnerskap), og i den enkelte samarbeidsregion mellom regionale folkevalgte og statlige myndigheter, partene i arbeidslivet og frivillige organisasjoner (horisontale partnerskap).

EU

Kommisjonen er representert i styringskomiteer for EU-programmer (ingen av fylkeskommunene nevner dette)

Sentrale myndigheter

Mange viser til gode kontakter med departementer (særlig KR, UD og MD) via Østlandssamarbeidet, SAVOS, LU og Barentssamarbeidet.

Regionale myndigheter

Folkevalgte: Det nevnes flere eksempler på samarbeid mellom enkeltfylker, men det dominerende mønster her er bruken av Østlandssamarbeidet, SAVOS og LU.

Landsdelsutvalgene er viktige både i forbindelse med deltakelse i organisasjoner (arbeidsdeling), EU-programmer og samarbeidsavtaler.

Statlige: Statlige regionale myndigheter deltar i mange sammenhenger, særlig i forbindelse med EU-programmer.

Kommuner

I forbindelse med grenseregionalt samarbeid gjennom NMR, Interreg-prosjekter og innenfor samarbeidsavtaler.

Organisasjoner

Samspill med NHO, LO, KS og andre.

Andre

Private bedrifter deltar i prosjekter under programmer som Interreg og Leonardo.

Eksempel på partnerskap

S-Trøndelag fylkeskommune har sammen med N-Trøndelag fylkeskommune tatt initiativ til et samarbeid med Galicia (Spania), Bretagne (Frankrike) og Border, Midlands and Western region (Irland) på området marine ressurser, og vil søke Interreg IIC støtte til dette. I dette partnerskapet deltar på norsk side også Trøndelag Fiskeoppdretterlag, Fiskarlaget Midt-Norge, Norske Sjømatbedrifters Landsforening, NTNU, SINTEF, Høgskolen i Nord-Trøndelag, Fiskeridirektoratet Region Trøndelag, Veterinærmedisinsk Oppdragscenter Namsos, SND, videregående skoler med marin opplæring, samt Trondheim kommune.

2.4. Ressursbruk

Spørsmål: Angi/anslå samlet ressursbruk (årsverk) på internasjonale spørsmål i fylkeskommunen. Det tenkes her på stillinger som helt/delvis er tillagt ansvar for internasjonaliseringsarbeid.

De aller fleste anslår samlet ressursbruk til å utgjøre fra 3 – 5 årsverk, gjennomsnittet for disse ligger nær 3,5. Et par av fylkeskommunene oppgir 1 –2, mens Hordaland bruker 11.

Det må tas forbehold når det gjelder disse tallene. Fylkeskommunene er forskjellige på mange måter og flere påpeker at vurdering av samlet tidsbruk er ikke så enkelt. Det understrekes også i flere av svarene at skolenes delvis dugnadsbaserte arbeid med internasjonalisering ikke er medregnet. Noe av arbeidet med internasjonalisering skjer også ved konsulenthjelp.

2.5. Nytte/resultater

Spørsmål: Beskriv kort resultater/nyttene av fylkeskommunens arbeid med internasjonale spørsmål

Fordi internasjonalt regionalt samarbeid er ressurskrevende, er det viktig at man er bevisst hva man vil oppnå med deltakelsen og at resultatene vurderes kritisk. Vurderinger av oppnådde resultater i forhold til målene er imidlertid ofte vanskelig. Det savnes måleredskaper og det må tenkes langsiktig. EU har for sine programmer lenge krevd systematiske evalueringer. Metodene videreutvikles stadig og gir også impulser til norske deltakere.

Svarene inneholder både kvalitative subjektive vurderinger og mer kvantitative objektive opplysninger. Mye er nok basert på inntrykk og forhåpninger den som har besvart spørsmålet sitter med av nytte/resultater. S-Trøndelag er eneste fylkeskommune som også sier litt om hvilke aktiviteter som har gitt mindre utbytte enn det som kunne/burde forventes.

Det nevnes flere typer utbytte av det internasjonale arbeidet:

Løsning av konkrete oppgaver

Dette skjer gjerne i form av prosjekter – enten grenseregionale eller nettverksbaserte.

Eksempler

- Utveksling og samarbeid mellom kulturskoler, konserter og utstillinger har bidratt til en oppblomstring av kulturlivet på Nordkalotten og i Barentsregionen
- Interreg IIC-prosjektet "The North Sea Cycle Route" skulle utvikle en sykkelrute rundt Norsjøen og gi sykling en høyere profil. 70 fylker i 7 land deltok. Prosjektet er regnet som svært vellykket og blir videreført under Interreg IIIB.

Tilgang til økonomiske midler/innsparing gjennom arbeidsdeling

Eksempler

- Interreg IIA-programmet mellom Østfold og Västra Götaland omfattet 74 enkeltprosjekter innen næringsutvikling, kultur, turisme, miljø, helse og kompetanseutvikling. Det kostet 240 mill NOK – EU/norske statlige Interreg-midler dekket nesten halvparten
- Gjennom Interreg IIC fikk Sogn og Fjordane satt søkelys på avfall fra skip / mulig arbeidsdeling mellom havner

Økt kompetanse, impulser og sammenligningsgrunnlag

Eksempler

- Utvekslinger innenfor Leonardo-programmet gir innsikt i tillegg til tradisjonell undervisning
- Buskerud har et internasjonalt orientert næringsliv. Økt kunnskap om internasjonale forhold, kultur og språk er derfor viktig for fylkeskommunens regionalpolitiske rolle

Utvikling av kontakter/arenaer

- Telemark peker på utvikling av kontakter/arenaer som kommunesektoren, næringsliv og organisasjoner i eget og andre fylker kan bruke

Påvirkning av utviklingen i Europa

Deltakelse i europeiske organisasjoner gir muligheter for å påvirke dagsorden og saksutvikling i saker som er viktige for Norge. Man har gjennom kontaktbygging og konkrete tiltak kunnet bidra til en balansert og demokratisk utvikling i Norges nærrområder.

Eksempel på mulig utbytte av organisasjonsdeltakelse

Flere fylkeskommuner vurderer som nevnt i punkt 2.1 deltakelse i Euromontana. Denne interesseorganisasjonen arbeider bl.a. med å få definert fjellregioner som eget målområde basert på "permanent handikap" ved revisjonen av EUs regionalpolitikk fra 2007. Også innenfor EØS er fjell-landet Norge berørt av denne diskusjonen. Hvis Euromontana når frem med sine krav, vil dette kunne åpne for nye argumenter fra Norge om å få aksept for distriktstøtte i forhold til EUs konkurransebestemmelser.

2.6 Forslag til fellesaktiviteter

Fylkeskommunene ble bedt om å gi foreløpige synspunkter på innhold/opplegg for eventuelle fellesaktiviteter innenfor prosjektet:

a) *Utfordringer til fellesaktiviteter*

Det skulle først nevnes utfordringer i det internasjonale engasjement som er av en slik karakter at de begrunner en felles aktivitet fylkeskommunene i mellom/innenfor landsdelsutvalg, evt også i samspill med sentrale eller regionale statlige myndigheter. De fleste kom med synspunkter på dette, og disse er nedenfor stikkordmessig fordelt på tre grupper: samarbeid om kompetanseheving, koordinering og arbeidsdeling av internasjonale aktiviteter og dialog om rammebetingelser.

Samarbeid om kompetanseheving

- Kurs
- Seminarer
- Studiereiser
- Oversettertjenester
- Informasjonstiltak
- Erfaringsutveksling

Koordinering/arbeidsdeling av internasjonale aktiviteter

- Deltakelse i organisasjoner (AER, CPMR mm)
- Deltakelse i programutvikling og prosjekter (f.eks. i forhold til Interreg)
- Politikktutforming (f.eks. i forhold til internasjonale miljøspørsmål) og -oppfølging (f.eks. i forhold til handlingsplanen for EUs nordlige dimensjon)
- Internasjonal markedsføring (reiseliv, investeringsmuligheter etc)

Dialog om rammebetingelser

- For å møte utfordringer nevnt under *Kompetansehevende tiltak* og *Koordinering/arbeidsdeling* er det behov for å styrke samspillet med nasjonale myndigheter

b) Prioriteringer innenfor ”Det nye fylket”

Det ble også bedt om at fylkeskommunene gav tilbakemelding på hva som på dette feltet burde prioriteres satt i gang innenfor prosjektet, så vel av hensyn til eget fylke, som av hensyn til det solidariske ansvaret fylkeskommunene i fellesskap har for å utvikle det framtidige regionale nivå.

Bare tre fire svarte direkte på dette. Fokus var imidlertid nokså likt og kan antas å gjelde for enda flere av fylkeskommunene. Oppsummert er budskapet at

Prosjektet bør bidra til å styrke partnerskapet – vertikalt og horisontalt

Særlig vil det være viktig å utvikle dialogen mellom kommuner, fylkeskommuner, KS, nasjonale myndigheter og dialogen fylkeskommunene i mellom.

Det blir pekt på at internasjonale engasjementer trolig vil bli en viktig del av ”Det nye fylkets” arbeid som regional utviklingsaktør. Dette begrunnes særlig med integrasjonen i Europa, der regionalnivået har en sentral rolle. Norges plass utenfor EU øker behovet for å styrke vår deltakelse i europeiske fora og sammenhenger der vi har adgang.

Det må tilrettelegges for systematisk å nyttiggjøre seg viktige kanaler som CPMR, NSC, BSSSC og AER. Videre vil det være viktig å videreutvikle programsamarbeidet med EU

(Interreg, Leonardo m.fl.), tilrettelegge for bedre oppfølging av norsk utenrikspolitikk regionalt (ref. f.eks. UDs initiativ om utenrikskulturell handlingsplan 2001-2005 og partnerskapsavtaler som Russlandsstrategien) og bygge ut politiske og faglige arenaer til beste for innbyggere, kommune og bedrifter. Viktige problemstillinger i denne sammenheng er knyttet til samordning, finansiering, informasjon/rapportering mm. Kanskje kunne "Det nye fylket" ta initiativ til en prinsipiell gjennomgang og dialog med regjeringen.

Det ble også pekt på behovet for skifte fra revir- til regiontenkning.

3. Sammenfattende vurdering og konklusjoner

Svarene viser at fylkeskommunenes internasjonale engasjement er utviklet videre i forhold til det bilde som ble gitt i undersøkelser på 90-tallet. Interreg har blitt et viktig program for forsterket samarbeid både mot våre nærmeste naboer og mot nærområder utenfor Norden. Med Interreg IIC vil det også bli mer nettverkssamarbeid med regioner ellers i Europa. Innenfor utdanningsprogrammene har de videregående skolene lenge hatt en bred europeisk kontaktflate. Fylkeskommunenes deltakelse i andre programmer – f.eks. innenfor kultur og FoU – virker nokså begrenset. Gjennom deltakelse i organisasjoner og samarbeidsavtaler bidrar fylkeskommunene i økende grad til gjennomføringen av norsk utenrikspolitikk.

Det internasjonale arbeidet ser ut til å blitt mer forankret i planer og strategier.

Det blir pekt på flere typer utbytte fra internasjonalt engasjement, men resultatvurderinger er ofte vanskelig. Når Hordaland oppgir å bruke tre ganger så mange årsverk som andre fylkeskommuner på dette arbeidet, kan det være grunn til å se nærmere på om dette skyldes Hordalands beregningsmåte for ressursbruk eller om fylkeskommunen faktisk har funnet måter å jobbe internasjonalt på som andre bør ta lærdom av så snart som mulig.

I svarene gis mange positive tilbakemeldinger om samspeilet med andre norske aktører. Fylkeskommunen ser ut til å spille en nøkkelrolle i utvikling av både vertikale og horisontale partnerskap for internasjonalt arbeid. Særlig viktig synes samarbeidet med departementene og med andre fylkeskommuner å være, og denne kontakten skjer i stor grad gjennom landsdelsutvalgene – Østlandssamarbeidet, SAVOS og LU.

Utfordringer som fylkeskommunene mener kan begrunne fellesaktiviteter innenfor partnerskapet kan fordeles på tre grupper: (1) samarbeid om kompetanseheving, (2) koordinering og arbeidsdeling av internasjonale aktiviteter og (3) dialog om rammebetingelser.

Innenfor "Det nye fylket" vil det være viktig å prioritere (3) dialog om rammebetingelser. *Man er opptatt av å få utviklet og tydeliggjort rammebetingelsene for det internasjonale engasjementet innenfor fylkeskommunenes rolle som regional utviklingsaktør.* Særlig vil det være viktig å utvikle dialogen mellom kommuner, fylkeskommuner, KS, nasjonale myndigheter og dialogen fylkeskommunene i mellom.

Forslaget til prioritering innenfor "Det nye fylket" virker godt tilpasset både målene med prosjektet og regjeringens syn på fylkeskommunenes internasjonale arbeid. "Det nye fylket" skal nettopp bidra til å styrke samspeillet mellom kommunene og fylkeskommunen i det regionale utviklingsarbeidet og at staten utvikler best mulig rammebetingelser for det nye fylket i rollen som den viktigste regionale utviklingsaktøren. Regjeringen vektlegger betydningen av fylkeskommunenes internasjonale engasjement både i den europapolitiske plattformen og i EØS-meldingen. I meldingen sies det klart at den internasjonale dimensjonen vil få en sentral plass i den regionale utviklingsrollen som nå utvikles for fylkeskommunene.

Et slikt arbeid vil også kunne gi nyttige impulser til norske debatten om regionalisering – ved at man tvinges til å se mer mot utviklingen i Europa på dette området. Forholdet mellom det nasjonale og regionale nivået drøftes blant annet som en del av forberedelsene til EUs regjeringskonferanse i 2004.

Hvordan man konkret kan gripe dette an innenfor "Det nye fylket" sier fylkeskommunene ikke så mye om. Det må vurderes nærmere. Det pekes imidlertid på behov for tilrettelegging av deltakelse i organisasjoner, videreutvikling av programsamarbeid, oppfølging av norsk utenrikspolitikk gjennom partnerskapsavtaler mm og at viktige problemstillinger i denne sammenheng bl.a. er knyttet til samordning, finansiering og informasjon/rapportering.

Det er viktig at eventuelle tiltak innenfor "Det nye fylket" tilpasses det som ellers skjer av dialog på dette området så vel i KS som i andre sammenhenger. I KS vil f.eks. arbeidet i det internasjonale nettverket være av interesse. KS deltar sammen med representanter fra departement, landsdelsutvalg og samiske institusjoner også i en prosjektgruppe som skal følge opp regjeringens europapolitiske plattform når det gjelder samarbeid mellom regionale og lokale myndigheter. Her kan KS komme med innspill og etter hvert følge opp gruppens konklusjoner – som skal foreligge i løpet av 2002. Gruppen dekker tematisk mye av det fylkeskommunene ønsker dialog om, men har som partnerskap ikke tilsvarende medvirkning fra kommunene som fra fylkeskommunene.

Det er også viktig at dialog om den internasjonale dimensjonen hele tiden sees i sammenheng med fylkeskommunens øvrige arbeid.

Konklusjon: "Det nye fylket" bør bidra til dialog mellom kommuner, fylkeskommuner, KS og nasjonale myndigheter om fylkeskommunenes internasjonale engasjement som en del av den regionale utviklingsrollen, herunder hvordan nasjonale og regionale målsettinger bør reflekteres i fylkeskommunenes internasjonale engasjement.

Forkortelser

AER (Assembly of European Regions) - Organisasjon som arbeider for europeiske regioners interesser

BSSSC (Baltic Sea States Sub-regional Cooperation) - Samarbeidsorganisasjon for regioner i Østersjøområdet, med nær tilknytning til Østersjørådet

CEMR (Council of European Municipalities and Regions) - Sammenslutningen av europeiske kommuneorganisasjoner

CEEP (European Centre of Enterprises with Public Participation and of Enterprises of General Economic Interest) - Arbeidsgiversammenslutning for det offentlige på europeisk nivå

CPMR (Conference of Peripheral Maritime Regions) - Sammenslutningen av europeiske kystregioner

FoU - Forskning og utvikling

Interreg - EU-program for regionalt samarbeid

KRD - Kommunal- og regionaldepartementet

Kultur 2000 - EUs rammeprogram på kulturfeltet

Leonardo da Vinci - EUs handlingsprogram for yrkes- og profesjonsopplæring

LU - Landsdelsutvalget for Nord-Norge og Nord-Trøndelag

MD - Miljøverndepartementet

NMR - Nordisk Ministerråd

NSC (North Sea Commission) - Geografisk avgrenset undergruppe av regioner i CPMR

SAVOS - Samarbeidsrådet for Vest- og Sørlandet

Sokrates - EUs handlingsprogram for allmennutdanning

UD - Utenriksdepartementet

Østlandssamarbeidet - Samarbeidsorgan for de åtte fylkeskommunene på Østlandet

Litteratur

Farsund, A. m.fl.: Regionalt samarbeid over landegrenser i Europa – norske fylkeskommuners alliansebygging for næringsutvikling. Rapport. Rogalandsforskning 1995.

Hustveit, Lars: Europeisk strukturfondpolitikk påvirker norsk regionalpolitikk. Artikkel, 2002.

Innst. S. nr. 268 (2001-2002), Innstilling fra kommunalkomiteen om nye oppgaver for lokaldemokratiet – regionalt og lokalt nivå (St. meld. nr. 19 2001-2002).

Kommunenes Sentralforbund: Kommunesektorens internasjonale arbeid – resultat av spørreundersøkelse gjennomført 1997. Nyhetsbrevet Kommunene og Europa, november 1997.

Leknes, E.: Fylkeskommunen som regional utviklingsaktør – eksempler fra Vest- og Sørlandet. Arbeidsnotat. Rogalandsforskning 2002.

Samarbeidsregjeringens europapolitiske plattform. Utenriksdepartementet. Oslo 21.02.02.

St. meld. nr. 27 (2001-2002) Om EØS-samarbeidet 1994-2001.

Østlandssamarbeidet: Regional utvikling over grenser – norske fylkeskommuner i et regionalt Europa. Utkast 22.05.02.